

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА
ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

Українознавство

**Номер 3 (40)
2011**

КИЇВ – 2011

УКРАЇНОЗНАВСТВО

Номер 3 (40) Журнал засновано
2011 в лютому 2001 року

Редакційна колегія

Науковий
громадсько-політичний
культурно-мистецький
релігійно-філософський
педагогічний журнал

Scholarly
Political and Public
Cultural and Art
Religious and
Philosophical
Pedagogical Journal

Засновник – Науково-
дослідний інститут
українознавства

The founder is the
Science and Research
Institute
of Ukrainoznavstvo

Видає Національний
науково-дослідний
інститут українознавства
та всесвітньої історії
(раз на три місяці)

Published once in three
months by the National
Research Institute
of Ukrainoznavstvo
and World History

Головний редактор
Петро КОНОНЕНКО
директор Інституту,
професор, академік,
лауреат Міжнародної
премії ім. Й.Г.Гердера

Petro KONONENKO
editor in chief
director of the Institute,
professor, academician,
the International
Y.G.Herder prize winner

Перший заступник
головного редактора
Тарас КОНОНЕНКО
доцент, кандидат
філософських наук,
завідувач відділу
філософських
та етнопсихологічних
проблем українознавства

Taras KONONENKO
first deputy of the
editor in chief
head of philosophical
and ethno-
psychological problems
of Ukrainoznavstvo
department,
candydat nauk, docent

Заступник головного редактора **Тетяна РЕНКЕ**

Видавнича рада

**Бугров В.А., Лукашенко В.В., Наливайко С.І.,
Коротя-Ковальська В.П., Лебединська Т.М.,
Мельник Л.М., Ренке Т. Л., Токар Л.К.,
Фігурний Ю.С., Чолану Л.В., Шкрібляк П.В.**

КОНОНЕНКО П.П. – голова колегії
доктор філологічних наук, професор, академік

Багров М.В., доктор географічних наук, академік,
член-кореспондент НАН України
Баран В.Д., доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент НАН України
Баканідзе О.А., доктор філологічних наук, професор,
академік
Борисенко В.К., доктор історичних наук, професор
Грицик Л.В., доктор філологічних наук, професор
Гомотюк О.Є., доктор історичних наук
Денисенко А.В., кандидат історичних наук
Дробноход М.І., доктор геолого-мінералогічних наук,
професор
Єрмоленко С.Я., доктор філологічних наук, професор
Згуровський М.З., доктор технічних наук, професор,
академік НАНУ, академік Академії педнаук України
Калакура Я.С., доктор історичних наук, професор
Качкан В.А., доктор філологічних наук, професор
Козлов А.В., доктор філологічних наук, професор
Конonenko Т.П., кандидат філософських наук
Коцур В.П., доктор педагогічних наук
Крисаченко В.С., доктор філософських наук,
професор
Мацюк Г. П., доктор філологічних наук, професор
Михайличенко М. І., доктор філософських наук,
член-кореспондент НАНУ
Мокренко А.Ю., професор Національної музичної
академії України ім. П.І. Чайковського
Надольний І.Ф., доктор філософських наук, професор
Недюха М.П., доктор філософських наук, професор
Пономаренко А.Ю., кандидат філологічних наук
Сазоненко Г. С., кандидат педагогічних наук
Степаненко М.І., доктор філологічних наук, професор
Степико М.Т., доктор філософських наук, професор
Стріха М.В., доктор фізико-математичних наук
Толстоухов А.В., доктор філософських наук
Федоренко Є.В., доктор філології, професор,
академік
Філіпчук Г.Г., доктор педагогічних наук, професор,
академік АПН України
Чередниченко О.І., доктор філологічних наук,
професор
Ятченко В.Ф., доктор філософських наук

Журнал друкується на підставі свідоцтва серії КВ
№ 4863 від 13.02.2001 р. про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації, виданого
Державним комітетом інформаційної політики,
телебачення та радіомовлення України

Рекомендовано **вченою радою** Національного
науково-дослідного інституту українознавства та
всесвітньої історії Міністерства освіти і науки, молоді
та спорту України (протокол № 4 від 05.09. 2011 р.)

Національний науково-дослідний
інститут українознавства та всесвітньої історії
м.Київ, вул. Ісаакяна, 18
тел.: 238-05-43
www.nrius.org.ua
e-mail: **journal@nrius.org.ua**

Електронне наукове фахове видання «Українознавство»
відповідно до рішення вченої ради (протокол № 3
від 31.10.05) щодо поширення журналу в мережі Інтернет
розповсюджується за адресою:

<http://www.ualogos.kiev.ua>

© Національний науково-дослідний інститут українознавства
та всесвітньої історії
Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, 2011

*Редакція залишає за собою право на мовно-
стилістичне редагування рукописів і передруків
відповідно до норм чинного Правопису, яке не
змінює позиції автора. Наукові статті в галузі іс-
торичних наук зараховуються як фахові згідно з
постановою Президії ВАК від 06. 10. 2010 року
№1-05/6, наукові статті в галузі філософських
наук зараховуються як фахові згідно з постано-
вою Президії ВАК від 08. 07. 2009 року №1-05/3,
наукові статті в галузі філологічних наук (мово-
знавство) зараховуються як фахові згідно з по-
становою Президії ВАК від 01. 07. 2010 року
№1-05/5*

**Автор несе відповідальність
за фактичний виклад матеріалу**

ЗМІСТ

КОЛОНКА РЕДАКТОРА

Кононенко П., Кононенко Т. Україна і український етнос у безмежжі світового часопростору. Українці у світовій цивілізації та культурі.....6
Кононенко П. Відкритий лист Міністру освіти і науки, молоді та спорту України Д. В. Табачнику.....9

Розділ I ЛЮДИНА І ЇЇ СПРАВА

Токар Л. Вітаємо з ювілеєм! Ігорю Валентиновичу Бичку – філософу й українознавцю – виповнилося 80!.....18
Кононенко П., Кононенко Т. Посланий Богом.....18
Франко Р. Син Івана Франка Тарас.....23

Розділ II ІСТОРІЯ. ТЕОРІЯ. МЕТОДОЛОГІЯ

Крисаченко В. Український соціум: основні виміри соціально-політичного аналізу.....28
Науковий інструментарій українознавця.....34
Горенко Л. Українознавча наука в системі новітнього державотворення.....42
Обченко О. Соціокультурний образ Слобожанської провінції.....47
Печеранський І. Проблема пізнання істини в православної духовно-академічній філософії XIX століття: київська та московська традиції.....51
Ніколов Колев В. Єдиність у різностанях. Мотив *остраненія* в «Зачарованій Десні» Олександра Довженка та «Ні дня без рядка» Юрія Олеші.....54
Чмільова С. Нормативно-правові документи у сфері культурного розвитку українського села (1991–2010 роки).....59

Розділ III МОВА І МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ

Мацейків М. Питання етнічної психології у науковій спадщині Олександра Потебні.....66
Газізова О. Забезпечення державності української мови в Автономній Республіці Крим.....70

Розділ IV УКРАЇНЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА

Походзяца О. Вплив церкви на розвиток українського портретного живопису XVII–XVIII століть.....78
Жовтий С. Український внесок у впорядкування російської духовної літератури (друга половина XVII–середина XVIII століття).....83

Калібовець С. Пересувки – дієва форма роботи бібліотечних установ Лівобережної України у 1943 – 1950 роках.....85
Гужва О. Українська симфонія як феномен духовної культури.....89
Макаренко С. Вертеп як основна форма різдвяного рядження на Тернопільщині.....93
Новосад С. Етноформуючі чинники розвитку особистості.....97

Розділ V УКРАЇНА – ЕТНОС

Борисенко М. Етнологія міста як перспективний напрямок українознавства.....102
Фігурний Ю. Українські етнічні, державотворчі й націєтворчі процеси в першій половині XVII століття в українознавчому вимірі.....107
Гомтюк О., Джафарова С. Історія та культура козацтва у наукових студіях Івана Франка.....115
Бондаренко А. Культ воїна-звіра на території України. Джерельна база питання.....123
Шостак М. Основні етапи вивчення утворення Київської Русі в українській історіографії XX – початку XXI століття.....128

Розділ VI ОСВІТА

Бойко С. Впровадження українознавчих наукових знань в освітньо-виховну систему вітчизняних навчальних закладів у контексті завдань сталого розвитку України.....134
Семчук Н. Формування інтелігенції як освітологічна проблема.....139
Балагура О. Змістовні та технологічні особливості виховання духовної культури студентів вищих навчальних закладів.....142

Розділ VII УКРАЇНА І СВІТ

Мельник Л. Особливості становлення української освіти у Російській Федерації.....146
Чирков О. Українознавство і Вікіпедія: результати та перспективи взаємодії.....149
Івашина Н. Українознавчі заходи в Нью-Йорку...155

Розділ VIII УКРАЇНЬКА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ДУМКА

Сцібан О. Особливості вивчення екофільного природокористування на українському терені.....164
Чирков О. Українські рішення задля досягнення українських цілей розвитку?.....167
Калакура Я. Українознавчий погляд на парадигму «Русского міра» та її небезпеки для України.....168
Кононенко П. Україна у нас одна!.....176

Розділ ІХ
ЕКСПЕДИЦІЙНЕ УКРАЇНОЗНАВСТВО

Зеленчук І., Зеленчук Я. Гнів Чорногори.....	188
Шкрібляк П. Роль наукових експедицій у системі досліджень проблем українознавства.....	190

Розділ Х
РЕЦЕНЗІЇ, ПРЕЗЕНТАЦІЇ

Кононенко П. Ріка життєвої правди.....	194
---	-----

Кононенко П. На бистрині ріки життя.....	196
Головай І. Український гуманітарний лицей – ровесник незалежної України.....	199
Пасемко І. Вшанування генія української культури.....	203
Фігурний Ю. Фахове і фундаментальне дослідження праісторії України й українців.....	204
Фігурний Ю. «...Звідки пішла Руська земля, і хто в ній почав спершу княжити, і як Руська земля (держава) постала?».....	206
Процюк А. До 145-річчя Володимира Леонтовича.....	209
Пісенний світ українознавства.....	210

---

*Повідомляємо вас,
що виданню «Українознавство»
присвоєно передплатний індекс 91509*

*Журнал включено до
«Каталогу видань України»
на 2012 рік*

Викладання українознавства (варіативна складова навчального плану) у 2011–2012 навчальному році у загальноосвітніх навчальних закладах здійснюватиметься за програмами:

«Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Українознавство. 1–4 класи» (автори: Кононенко П.П., Присяжна Т. М.), рекомендовано Міністерством освіти і науки України, лист № 1/II-3518 від 30.07.08;

«Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Українознавство. 5–12 класи» (автори: Кононенко П.П., Касян Л.Г., Семенюченко О.В.), рекомендовано Міністерством освіти і науки України, лист № 1/II-3517 від 30.07.08.

Розроблено **Програму виховання дітей дошкільного віку «Українотворець» (автори: Кононенко П.П., Касян Л.Г., Семенюченко О.В.),** яку рекомендовано Міністерством освіти і науки України, лист № 1/II-3516 від 30.07.08. для впровадження в дошкільні навчальні заклади.

Програми можна замовити в Українському агентстві інформації та друку «Рада» (03148, м. Київ-48, вул. Сосніних, 3; тел./факс (044) 273-67-94). З приводу замовлення звертатися за тел./факс (044) 273-67-94.

Кошти переказувати на розрахунковий рахунок 2600212898001 в АБ «Київська Русь» МФО 319092, код ЄДРПОУ 30784009.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА
ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

УКРАЇНОЗНАВСТВО

Номер 3 (40)
2011

науковий
громадсько-політичний
культурно-мистецький
релігійно-філософський
педагогічний журнал

Комп'ютерний набір – відділ наукових комунікацій
Наукова редакція – *Науменко Л.Г.*
Літературна редакція – *Слободян Л.О., Черногорець Н.В.*
Коректура – *Ткаченко Л.І.*
Комп'ютерна верстка – *Слободян Л.О., Терещенко О.О.*
Фото – *Сіренко Ю.П.*

Підписано до друку 05.09.2010 . Формат 60x84/8
Друк офсетний. Папір офсетний. Гарнітура *pragmatika*.
Ум. друк. арк. 24,65 Обл.-вид. арк. 23,24
Тираж 300 прим. Зам. №1/42

Українське агентство інформації та друку «Рада»
03148, м. Київ-48, вул. Сосніних, 3
тел. 273-67-94

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК 210 від 06.10.2000 р.

Віддруковано в Українському агентстві інформації та друку «Рада»